

Jan Jacob Knap (1806-1865)

Het precieze aantal beroepen dat hem gedurende zijn ambtelijke loopbaan is aangeboden, zal nog wel enige tijd onder het stof verhuld blijven. Vast staat wel dat het zeer vreemd tot stand gekomen getal van 117, dat regelmatig in publicaties wordt (over)geschreven, echt onjuist is. Eerst als alle kerkenraadsnotulen van hervormde en afgescheiden gemeenten in een flits digitaal zijn na te speuren, kan het laatste woord hierover worden geschreven. Eén beroep zal dominee Jan Jacob Knap niet snel zijn vergeten. Het speelt zich allemaal af in de laatste maand van 1849. Het afzeggen van het aanzoek van Oldebroek gaat hem maar liefst honderd guldens kosten. Een voor die tijd aanzienlijk bedrag. Knap (sr.), zoals hij wel wordt aangeduid, is één van de eersten die het nieuws over het soms wonderlijke beroepingswerk op de kaart heeft gezet. Hij maakt ook een record met het aantal gemeenten waarin hij de ontvangen talenten etaleert. Maar liefst twaalf stuks verspreid over zes provincies bieden hem enige tijd werk- en woonruimte aan.

Dankzij zijn naam en forse uitstraling heeft hij zeker een streepje voor op anderen. Veel is er reeds over hem gepubliceerd. Reeds snel na zijn heengaan komt de familie met een bundeltje preken en een beschrijving. Bijna een halve eeuw later, in 1911 om precies te zijn, besteedt dr. G.A. Wumkes ruimschoots aandacht aan hem in het te Sneek uitgegeven “It Fryske Reveil yn portretten”. Een korte weergave hiervan wordt overgenomen in het Nieuw Biografisch Woordenboek van P.J. Blok en P.C. Molhuysen. Een jaar later schrijft ds. D. van Popta uit Bunnik maar liefst twintig bijdragen met veel wetenswaardigheden in De Gereformeerde Kerk.

Ruim vijf pagina's, waarvan ruim anderhalf over zijn vele geschriften, worden in het Biografisch Woordenboek van Protestantsche Godgeleerden in Nederland onder hoofdredactie van dr. J.P. de Bie aan hem gewijd (1943).

Tegen het einde van de jaren zeventig publiceert de jonge dominee Harke Harkema in de Waarheidsvriend op een innemende manier vele kolommen over deze in Amsterdam geboren prediker. Dat werkstuk is al snel gebundeld in de uitgave “Zij die bleven”. Als je Knap al niet hoort spreken dan is het wel de schrijver zelve. Tenslotte kom je het nodige over de markante predikant uit de negentiende eeuw tegen in de beschrijving van hervormd Oud-Alblas, wiens roep eerst de derde keer voldoende blijkt. N. Schellingerhout heeft dit te boek gesteld in “Gedenk van hoedanige eeuw ik ben”.

Het is niet de bedoeling de mooiste citaten uit al deze uitgaven nog eens op een rij te zetten. Bij het lezen raakte ik gefascineerd door dat aantal beroepen. Wel niet meer dan de kortste Psalm in de Bijbel, maar toch. In de achttiende eeuw zie je dat enkele bijzondere predikers gedurende de hele loopbaan een tiental beroepen weet “te verzamelen”. Zal het roer bij de overgang naar de negentiende eeuw dan zo snel zijn omgeslagen? Vragen hierover leverden geen bevredigend antwoord op. Gevoegd bij het feit dat speurder W.M.C. Regt in zijn beschrijving van hervormd Aarlanderveen tot “slechts” 53 beroepen komt, is de tijd aangebroken om dit facet rond ds. Knap nader te belichten. Omdat er in het gezinsleven ook de nodige tegenslagen worden ervaren, zijn die naast de dominografische gegevens breder beschreven.

Zoon van bakker

Bij het begin van de zomer in 1806, op 27 juni, wordt hij in een bakkersgezin in de hoofdstad van ons land geboren. Vader Gerrit, die voor zoonlief een carrière in het leger ambieert, probeert de studieplannen meer te onderdrukken dan aan te moedigen. Evenwel overlijdt vader op 25 juni 1820 na te hebben uitgesproken: “Ik sterf niet op mijne rechtvaardigheid die uit de Wet is, maar op die welke door het geloof in Christus is”. Een voogd helpt de jonge Jan Jacob vervolgens toch zijn studieambities te verwezenlijken. Op de Latijnsche school te Amsterdam blijkt hij één van de beste leerlingen. Over zijn moeder, Catharina Vis, schrijft hij later dat zij “van haar prille jeugd de kinderen op den Heiland wees”. Ze leerde hen het versje “Plant mij Heer! In Uwen akker, Haal mij uit mijn eigen grond. Maar mij door Uw Geest toch wakker. En mijn kranke ziel gezond”.

In Amsterdam volgt hij de catechisatielessen van ds. Wilhelmus Broes, zoon van Petrus, die thuis bekend is geworden vanwege zijn uitgave “De peinzende Christen”. Broes (jr.) blijkt een liberaal en rechtzinnig predikant die van 31 januari 1808 tot 1 juli 1837 de hoofdstad dient. Een man met veel aandacht voor de vaderlandse- en de kerkelijke geschiedenis. Hij staat aan de wieg van de zondagsschool aldaar en blijkt bekend te zijn met het uitgeven van geschriften en preken. Hij moet ook een bijzondere, ernstige spreker zijn geweest die dat uit het hoofd doet. Het eerder genoemde Biografische Woordenboek stelt dat

Broes als prediker “veel roem verwierf” en even verder op: “Hij heeft in zijn voorstelling zoveel eigenaardigs dat hij niet met anderen vergeleken kan worden”. Gedurende zijn loopbaan bedankt deze oud-predikant van Leiden voor het beroep van Dordrecht. Wellicht hebben sommige eigenschappen de jonge leerling aangesproken. Hij zal later meerdere aspecten overnemen.

Van Utrecht naar Leiden

In de zomer van 1825 laat Knap zich inschrijven aan de hogeschool te Utrecht. Een jaar later vervolgt hij om niet nader genoemde redenen de studie in Leiden. Daar ontmoet hij onder andere ook de student George Frans Gezelle Meerburg, die een belangrijke rol bij de Afscheiding in Genderen zou gaan vervullen. Knap voelt zich in die tijd meer aangetrokken door zijn leermeesters Johannes Henricus van der Palm (1763-1840), de kerkhistoricus Nicolaas Christiaan Kist (1793-1859) en Wessel Albertus van Hengel (1779-1871). Zij zijn meer gematigd in hun opvattingen.

Overigens komt de nogal in zichzelf gekeerde zogeheten club van Scholte eerst later in Leiden studeren. We hebben het dan over Anthony Brummelkamp, Albertus Christiaan van Raalte, Hendrik Peter Scholte en Simon van Velzen. Ondertussen is kandidaat Knap op 7 mei 1829 door het kerkbestuur van Zuid-Holland beroepbaar gesteld. Met hem ronden ook Johan David Stetterogge, die hem in Valkenburg (Z-H.) zal opvolgen, Albertus van Marle, die hem opmerkelijk genoeg in Heerde zal opvolgen, Hendrik Reinier Rookmaker en Marius Antonius Gijbsbertus Vorstman hun studie af. Korte tijd later zullen er nog negen Leidse studenten volgen.

De situatie in kerkelijk Nederland is zodanig dat er vele kandidaatsgemeenten “vrij” zijn en een enkeling twee beroepen in het vooruitzicht wordt gesteld. Binnen een maand, op 2 juni kan Knap het eerste verzoek tegemoet zien. Vanuit het nabijgelegen Nieuwkoop. Jacob Boon heeft deze gemeente met zo’n zeshonderdvijftig zielen vanwege zijn vertrek naar Sommelsdijk een maand geleden herderloos achtergelaten. De kerkenraad stelt een viertal samen met de naam van de dienstdoende predikant Petrus Lietaert van Gouderak voorop en vervolgens de kandidaten Johannes Eduard Jentink, Knap en Carolus Marinus Pleijte. De eerste en laatste genoemden vallen bij het tweetal af. Baron Van Roest van Alkemade kiest voor Knap. Deze werkt echter snel met het beroep af. Immers reeds op 19 juni wordt een tweede poging verricht, in het voordeel van de genoemde Jentink.

Twee zoons overleden

Ondertussen heeft Knap het beroep uit het aangrenzende Valkenburg met ruim vierhonderdvijftig leden verkregen. Daar zoekt de gemeente een opvolger voor Johannes Tenckinck, die inmiddels buurgemeente Voorschoten als derde

standplaats heeft uitgekozen. Voor de opvolging zijn de ogen deze keer op een kandidaat gevallen. Knap moet het bij het drietal opnemen tegen de eerder genoemde Vorstman en kandidaat Adriaan Tak. De ambachtsheer stemt in met het drietal, waarop de tiende juni de verkiezing van de bijna 23-jarige kandidaat in beeld komt. Op de laatste junidag doet het nieuws de ronde dat Knap hier zijn eerste ervaringen in een gemeente gaat opdoen.

Z'n naam wordt door de minister van Staat nog wel meegestuurd als hekkensluiter op een drietal voor het beroep van Schoonrewoerd, evenwel volgt "Zijne Majesteit" de volgorde van de aanbeveling zodat hierover verder geen hoofdbrekens hoeven te worden gemaakt. De datum van de bevestiging en intrede komen al snel in beeld. Op zondag 6 september 1829 is het zo ver. Vriend Johannes Verkerk (59) uit het noordelijk van Amsterdam gelegen Sloten leidt de bevestigingsdienst met een preek over "Zoo iemand tot eens opzieners ambt lust heeft, die begeert een treffelijk werk" (1 Timotheus 3: 1).

Aan de zogeheten handoplegging neemt ook de voorganger en tevens consulent Tenckinck deel. Daarnaast treden hiervoor de ringpredikanten Johannes Stoelendraaijer uit Rijnsburg, Sijbrand van Dissel uit Katwijk aan den Rijn en de emeritus Jakobus Eliza Fouache uit Zoeterwoude aan. In de namiddag opent de nieuwe prediker de Bijbel in Paulus' brief aan Rome: "Want ik schame mij des Evangeliums Christi niet; want het is eene kracht Gods tot zaligheid" (Romeinen 1: 16).

Acht dagen hieraan voorgaand is de jonge predikant in het huwelijk getreden met Catharina Christina van Reenen. Ze maken samen zorgelijke tijden door. Op 8 november 1830 wordt een zoon geboren, die de naam van vader Knap, Gerrit, meekrijgt. Echter nog geen twee maanden later komt hij "op het alleronverwachtst" te overlijden. Dat herhaalt zich een jaar later opnieuw met Christoffel. Uiteindelijk zelfs zo vaak dat van de twaalf kinderen de helft al jong het tijdelijke met het eeuwige verwisselt.

Naar Heerde

In tenminste vier gemeenten blijven de eerste werkzaamheden van de Valkenburgse predikant niet onopgemerkt. Al snel prijkt zijn naam in Lexmond, Geervliet, Hazerswoude en Heerde op de lijst van een te beroepen predikant. Deze laatste gemeente, een grote op de Veluwe, heeft na het overlijden van Wilhelmus Bredero al twee bedankjes achter de rug. Op 14 december 1831 wordt de knoop doorgesneden. De predikant van de buurgemeente Vorchten, Jacob Lohse, die al ruim dertig jaren daar werkt en kandidaat Jan Pieter Hendrik Reijers blijken niet zoveel gewicht in de schaal te leggen dat zij de nummer één van het drietal kunnen passeren. Voor de ruim 2.230 leden wordt Knap als herder aangetrokken en hij honoreert deze derde roepstem.

In zijn beschrijving betreft Harkema een brief van gezelschapsmensen uit

Heerde waarin enkele gedachten over de nieuwe predikant worden aangereikt. Je zou na het lezen van de zinsnede: “Hier is dan voorleden week wederom beroepen ds. Knap, predikant te Valkenburg bij Leiden” tot de conclusie kunnen komen dat het tenminste een tweede beroepingsbrief voor de betreffende persoon betekent. Evenwel blijkt dit op geen enkele manier uit de beschrijvingen die de kerkenraad aan de rapporteur van de Boekzael doorgeeft. Het “wederom” moet hier wel wijzen op het feit dat er na twee afwijzingen door anderen een nieuw beroep is uitgebracht. Zo tref je dat ook wel vaker in beschrijvingen aan.

Op de laatste avond van 1831 deelt ds. Knap zijn vertrek aan de Valkenburgers mee. Er wacht een grote verandering voor het predikantsechtpaar. Ze zullen in het nieuwe jaar de min of meer vertrouwde omgeving van het Westen verruilen voor een plaats op de Veluwe. Op 26 februari stroomt de kerk vol voor de afscheidsdienst. Deze laatste keer vraagt de predikant aandacht voor Filippenzen 1: 27a “Alleenlijk wandelt waardig het Evangelie van Christus”. Terugziende op deze eerste periode vertelt Knap bij zijn 25-jarig ambtsjubileum dat hij zich meer aansloot bij de richting van de jonge predikanten waarbij “het eeuwige heil van de zielen hem minder woog”.

Enthousiast

Toch zijn de eerder genoemde gezelschapsmensen uit Heerde zeer enthousiast over de intredeprek, die twee weken later opnieuw naar aanleiding van een fragment van Paulus wordt uitgesproken. Hij citeert het woord van Jezus Christus tot de apostel die met een doorn in het vlees worstelt: “Mijn genade is u genoeg”. Daaraan voorafgaande is hij bevestigd door de consulent van de gemeente, Jacobus van Allen uit Veessen.

Het wordt een bijzondere periode op de Veluwe voor de 25-jarige predikant. Niet alleen de gemeente is fors groter, ook het gezin wordt met twee zoons uitgebreid. Eerst met Jan Jacob over wie later wel de nodige zorgen rond zijn gezondheid komen, maar ook dan wordt hij wonderlijk gespaard. De tweede zoon krijgt opnieuw de naam Christoffel en zal in de voetsporen van pa treden. Diens zoon Jan Jacob (jr.) wordt in zijn Groninger periode bekend vanwege zijn vele boeken en het blad Oude Paden.

De vrouw van Knap, die niet in een gelovig gezin is opgegroeid, wordt geraakt tijdens een kerkdienst waarin “buurman” Anthony Brummelkamp uit Hattem voorgaat. Deze is daar in het najaar van 1834 als beginnend predikant van de hervormde gemeente neergestreken. Vanwege zijn afscheiding voor een periode van slechts negen maanden. Ten onrechte wordt wel vermoed dat de twee elkaar van de studie in Leiden kennen. Brummelkamp laat zich immers inschrijven exact op de dag dat Knap beroepbaar wordt verklaard.

Diens vrouw heeft de buurpredikant in de laatste maanden van 1834 of het

voorjaar van 1835 zelf voor een preekbeurt benaderd. Na het overlijden van haar vader moet haar echtgenoot plotseling voor enige tijd naar Amsterdam. Zij houdt de zorg over de kinderen en bezoekt de kerkdienst in Heerde. Ze voelt zich bijzonder aangesproken en zoekt wel eens op een zondagavond “voedsel voor haar ziel” onder het gehoor in Hattem.

Het zal niet zoveel later zijn voorgevallen dat Brummelkamp de pastorie aandoet en bevriend raakt met Knap. Die ontmoeting brengt ook bij hem een verandering in het geloofsleven te weeg. Overigens volgt hij zijn buurpredikant niet met een stap van afscheiding van de hervormde kerk. Ondanks dat er ook in Heerde al snel een scheuring ontstaat, de hervormde predikant blijft bij zijn gemeente.

Schrijvend prediker

Niet lang meer. Immers enkele weken na de scheuring volgt het eerste beroep vanuit het Zuidhollandse Aarlanderveen. Dat wordt, net als bij voorgaande verzoeken, al zo'n twee weken later aangenomen en op de laatste Adventzondag bekendgemaakt. In de voorbije jaren is het beroep van Fijnaart net aan hem voorbijgegaan. Ook plaatst het naastgelegen Hattem hem voorafgaande aan het beroep op Brummelkamp op het twaalftal. Monnickendam en Zwartsluis volgen dat voorbeeld. Evenwel scoren de andere kandidaten daar een hogere plek.

Het “zegenende” afscheid wacht vier jaren na de intrede, op 28 februari 1836. De tekstkeuze valt nu op één van de laatste woorden van Mozes: “De eeuwige God zij u eene woning”. Reeds een week later treedt consulent G. Romijn uit Bodegraven aan voor de bevestiging in opnieuw een Zuidhollandse gemeente onder de rook van (classis) Leiden. Qua zielental nog niet half zo groot als Heerde. Voorganger Elbert Niekerk heeft er dertig jaren gediend. Enkele weken na zijn heengaan valt het oog meteen op de predikant van Heerde. Naast hem komen vooral Samuel Johannes de Hoest uit Nijkerk en Christiaan Daniel Louis Bahler uit Elspeet in beeld.

Knap begint zijn verblijf in de derde gemeente met Paulus' woord dat we “de schat in aarden vaten hebben”. Het zal hem vast goed zijn uitgekomen in rustiger kerkelijk vaarwater terecht te zijn gekomen. Immers de Afscheiding is aan deze plaats voorbij gegaan. Het is ook niet ondenkbeeldig dat Knap deze plaats in het westen verkiest om meer aan de uitgave van preken te kunnen werken. Vanuit Amsterdam worden de westerlingen met aanhoudende advertenties in couranten op deze steeds grotere wordende stroom van werkstukken gewezen. Dat draagt ongetwijfeld bij aan de “beroepenregen” die reeds rond 1840 volgt. Gedurende het verblijf van zeven jaren doen zeker elf gemeenten pogingen om de dominee van het circa duizend zielen tellende Aarlanderveen over te halen.

Dat blijkt nu minder makkelijk te gaan, ook als Hellevoetsluis een beroep al

snel herhaalt. De Overijsselse buurgemeenten Zwartsluis en Genemuiden moeten verder zoeken. Ook in 's-Grevelduin-Capelle en het Gelderse Oosterwolde wordt hij als eerste benaderd, maar opnieuw zonder een instemmende reactie. Zelfs Woudsend dat al voor de zesde keer een poging doet een gereformeerd prediker van verder weg aan te trekken, vangt bot. Bij zijn intrede zo'n 22 jaren later aldaar verklaart hij die eerste afwijzing met het vergaan van het beurtschip tussen Harlingen en Amsterdam. Een bezoek wordt hem zo onmogelijk gemaakt.

Vollenhove en Afgescheiden roepstemmen

Na deze drie verzoeken blijft het weer even stil. Dan meldt zich opnieuw zo'n Overijsselse gemeente,... Vollenhove. Om precies te zijn op 2 juni 1842. Statig kerkgebouw, waarheen elke gelovige uit stad en ambt zich begeeft. Ongeveer evenveel zielen als in Heerde, maar dan wel samen met zijn collega Bernardus Johannes Dibbets te bearbeiten. Knap neemt het beroep aan. Dat is een maand later ook in Vollenhove bekend. Op zondag 28 augustus, zal het bij de afkondigingen in Aarlanderveen muisstil zijn geweest. Dominee vertelt de gemeente dat hij alles overwegende toch z'n ja-woord heeft ingetrokken.

Zijn er andere kapers op de kust? Nee, eerst twee maanden later, om precies te zijn, op 2 november volgt er een nieuwe roepstem. Nu van de Veluwe gemeente Doornspijk. Deze doet Knap besluiten z'n spulletjes wel uit de pastorie te laten halen en met het inmiddels vijf kinderen tellende gezin weer richting het Gelderse te laten vervoeren. De tijdspanne tussen beide beroepen lijkt me te groot om te veronderstellen dat de predikant vanwege dit laatste beroep z'n toezegging aan Vollenhove intrekt. Bovendien is de kerkenraad van het ruim zestienhonderd zielen tellende Doornspijk in augustus en september met de predikanten Gerardus van der Flier en Wouter Gijsbertus van den Broek hiervoor in overleg getreden.

Wellicht spelen andere motieven hierbij een rol. Allereerst dienen zich de nodige zorgen rond ziekte van hun kinderen aan. Tegen het einde van 1841 leidt de achtjarige Jan Jacob aan een vreselijke kinderziekte. Wanneer dat weer achter de rug is wordt er zelfs een gedachtenisplaat vervaardigd. In genoemd jaar is eerder Johannes Francois als achtste kind geboren. Ook hij wordt ernstig ziek en zal uiteindelijk op 14 september 1842 overlijden.

Bovendien krijgt Knap weer meer vandoen met de Afgescheidenen. Ook zij spellen de uitgaves van zijn preken. Sterker nog, ze willen hem naar het voorbeeld van collega Berent Fijnebuik uit Hoogeveen overhalen bij hen een gemeente te gaan dienen. Vast staat dat in dit jaar met alle spanningen rond Vollenhove zowel vanuit de gecombineerde gemeente Axel-Terneuzen als ook uit Zwolle een schriftelijk verzoek wordt gedaan. Helaas beginnen structurele vermeldingen over het Afgescheiden beroepingswerk eerst in het jaar 1851.

Mogelijk levert het napluizen van kerkenraadsnotulen meer beroepen vanuit die hoek op.

Achttien maanden Veluwe

Voor de derde keer wacht er een afscheid in de februarimaand. Op de eerste zondag daarvan bepaalt hij de gemeenteleden bij de veelvuldig gebruikte tekst uit Handelingen 20 vers 32. Een uitgave hiervan wordt al snel op advertentiepagina's van kranten aangekondigd. Dat is evenzeer het geval met de intredepreek uit Doornspijk. Volgens de correspondent van de Boekzael staat die middag de zendingsopdracht naar Markus centraal: "Predikt het Evangelie allen creaturen". Consulent Henricus de Haan Hugenholtz uit Elburg is de eerste spreker op die tweede februarizondag.

Nog geen half jaar na de intrede wordt er weer aan de pastorie aangeklopt door bijzondere hoorders, uit het noordelijk gelegen Balk. Ze worden nog hetzelfde jaar gevolgd door de broeders uit Staphorst. Om te laten zien dat de geschriften van Knap ondertussen her en der in den lande worden gelezen treden ook de zuidelijke gemeenten Veen en Fijnaart-Heiningen met een herhaald beroep op de predikant af. Dat laatste wordt de tweede keer aangenomen, nadat ook IJlst een bedankje te verwerken heeft gekregen.

Hij zal zijn kort tevoren naar Genemuiden vertrokken vriend Simon Hogerzeil opvolgen. Ze kennen elkaar van de gezamenlijke uitgaves van de "Maandelijksche leerredenen". Hogerzeil zal op zijn beurt straks weer de opvolger in Doornspijk worden. Zo tekent zich meer en meer een kring af van predikanten die elkaar rond de prediking hebben gevonden en die zich al snel in de belangstelling van zoekende kerkenraadsleden kunnen verheugen.

Ds. Knap neemt afscheid met de in die tijd veel vaker gebruikte "anderhalf jaartekst" (Handelingen 18 vers 11). Blijkbaar klinkt het ook over z'n ziekteperiode zo aandoenlijk dat de kerkenraad besluit hem na twee maanden opnieuw te benaderen voor een terugreis. Dat gebeurt niet, naar verluidt voelt zijn vrouw zich niet thuis te midden van de Doornspijkers. Het gereis door Nederland komt wel in een sneller tempo. Steeds vaker kloppen kerkenraden van elders aan de pastoriëdeur.

Veertien maanden Fijnaart

Er klinken hoge verwachtingen in de Brabantse gemeente, overigens met ruim dertienhonderd zielen wel wat kleiner dan zijn vorige standplaats. "Zijn arbeid worde onder ons overvloedig gezegend", eindigt het bericht over de bevestiging door consulent Theodoor van Spall op 4 augustus 1844. De nieuwe predikant laat zich bij de intrede weer leiden door een tekst van Paulus: "Want wij prediken niet ons zelve, maar Christus Jezus den Heer; en ons zelve dat wij uwe dienaars zijn om Jezus wil".

Snel slaan de zorgen van ziekte bij de jongste dochter Agatha Wilhelmina Noltina toe. Het meisje sterft bijna anderhalf jaar oud reeds op de twaalfde dag van het volgende jaar. Voor het overige wordt het weer een jaar met de spannende vraag welke volgende pastorie zal worden bewoond. Behalve het Zeeuwse Meliskerke komt nu ook het hervormde Axel een verzoek afleveren. Daarbij houdt Pijnacker bij herhaling aan en zoekt ook het Friese Heeg het adres voor de eerste beroepingsbrief zo'n tweehonderd kilometers zuidelijker. Niet zonder resultaat.

Daarom wacht reeds veertien maanden na de intrede, om precies te zijn op 12 oktober 1845, het moment van afscheid. Met een citaat van Paulus wenst hij "de genade van den Heere Jezus Christus" toe. De zesde gemeente ligt noordelijker dan alle voorgaanden. Daar volgen een week later de bevestiging en intrede. Opnieuw komt eerst de consulent aan de beurt. Het betreft Carel Jacobus Krafft uit Woudsend. Die laatste plaats klinkt bekend in de oren. Eerder hebben ze ook moeite gedaan om Knap op hun preekstoel te krijgen en dat zal later ook gelukken. De nieuwe predikant verklaart wederom met een woord van Paulus: "Onze bekwaamheid is uit God".

Fries Reveil

Deze ongeveer achthonderd zielen tellende gemeente is reeds twintig jaar eerder onder voorganger Jan Willem Becking in het spoor van het Reveil terecht gekomen. Per schip en koets komen kerkgangers van heinde en verre om tijdens de drie zondagse diensten gevoed te worden. Ook Knap ervaart hier veel zegen op z'n werk. Het worden wel zijn beste jaren genoemd. Naast de diensten op zondag verzorgt hij op diverse plaatsen tijdredes en op een gegeven moment zelfs wekelijkse samenkomsten van gebed voor ernstige ziekten alsmede voor Israël. Daarbij keert hij zich tegen zondige gewoonten als het overvloedig gebruik van alcohol en het bezoeken van de kermis.

De naam van Knap tref je steeds meer in allerlei couranten aan. Niet alleen voor de aanprijzing van een uitgegeven preek. In de kolommen die het beroepingsnieuws weergeven wordt hij nauwlettend gevolgd. Zelfs lees je regelmatig dat een beroep op een volgende kandidaat opnieuw wordt vermeld met tevens een verwijzing naar het bedanken van de dominee van Heeg. De eerste vijf jaren in Friesland is het met de uitgebrachte beroepen nog wel te overzien. Als eersten melden zich twee Utrechtse gemeenten: Nigtevecht en Veenendaal.

Zal hij toch weer terug naar de Veluwe om het veel grotere Oldebroek te gaan dienen? Dat is de vraag die in november 1849 actueel wordt. Zondag 9 december wordt aldaar meegedeeld dat het antwoord positief klinkt. Zoals het volgens de kerkorde behoort, gebeurt dit de volgende zondag opnieuw. Maar dan komt er precies een week voor Kerst een "onaangename zaak" aan het licht.

In een wel zeer korte brief geeft hij zonder nadere motivering aan alsnog te bedanken. Er trekt een delegatie naar Friesland, maar die is even snel “zeer onvoldaan” weer terug.

Verregaande wispelturigheid

Reden voor de redacteur van de Kerkelijke Courant om eens flink uit te halen: “De gemeente van Heeg moet wel zeer zwaarwegende motieven hebben gebruikt, om dien Heer te kunnen bewegen, met deze Gemeente even zoo te handelen, als hij voor eenige jaren met die van Vollenhove heeft gehandeld, en aan zijnen naam het denkbeeld van verregaande wispelturigheid te verbinden”. Wie denkt dat daarmee de kous af is, heeft het mis. Het zal voor Knap nog een duur staartje krijgen. De kerkenraad van Oldebroek wil er zich alleen bij neerleggen wanneer hij aan de diakonie “eene schadeloosstelling van Honderd Guldens” betaalt. Aldus geschiedt. Blijkbaar is hiermee de lucht geklaard, want zo’n zes jaren later prijkt z’n naam weer op het twaalfal.

Als Koudekerke vervolgens meteen een hengel uitgooit, krijgen ze ook in Zeeland nul op het rekest. Gedurende twee jaren blijft het stil aan de pastorie. Dan zal de aanhouder toch echt blijken te winnen. Garijp-Suameer, Oud-Loosdrecht en Ommen houden het bij één poging, zo niet het Zuid-Hollandse Oud-Alblas. Op 26 augustus 1852 komt het eerste beroep. Ruim een maand later volgt een herhaling en op 20 december wordt het scheepsrecht volgemaakt. Meteen na de jaarwisseling wordt het nieuws bekend, Knap keert voor zijn zevende standplaats terug naar Zuid-Holland. Overigens is tussen het tweede en derde beroep nog een vergeefse poging bij de later bekend geworden Adrianus van Herwaarden van Fijnaart ingezet.

Zo volgt op 3 april alsnog het afscheid van Friesland, zij het voorlopig. De Bijbel gaat open bij het eerste vers van 2 Corinthe 6: “Wij bidden u ook dat gij de genade Gods niet tevergeefs moogt ontvangen hebben”. Hij vertrekt met de wens dat het dienstwerk in zijn nieuwe gemeente “niet minder dan hier gezegend zij”. Kwamen ze zeven jaren eerder met vijf kinderen naar het Noorden, met zes kinderen gaat de reis zuidwaarts. Ondertussen zijn ook hier twee borelingen overleden.

Oude Kerk Amsterdam

Consulent Lodewijk Henricus Schotsman van Papendrecht verricht de bevestiging de volgende zondag en Knap houdt zijn nieuwe gemeente dezelfde tekst voor als eertijds in Fijnaart. Hij zal er voor een salaris van twaalfhonderd gulden per jaar aan de slag. Het wordt opnieuw een bijzondere tijd voor de predikant. Zondag 23 oktober 1853 valt hem de eer te beurt de morgendienst in de Oude Kerk van Amsterdam te leiden. De kerk blijkt net als in zijn nieuwe standplaats te klein om al het toestromende publiek een plaats te verschaffen.

Knap vraagt aandacht voor 1 Corinthe 16: 22 “Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking: Maranatha”.

Een uitgebreid verslag in de Nederlander verwoordt: “Nimmer zag ik zoo onverdeelde, en klimmende aandacht als in dat morgenuur. En geen wonder ook! Geene pluimstrijkende woorden, maar woorden des levens vloeiden krachtig en onbevreesd, overtuigend en lieflijk, ernstig en zalvend uit een door den Heiligen Geest vernieuw gemoed, dat, wars van bij en ongelooft, van kunstmatige verdraaijing of verwatering van Gods eeuwigblijvend Woord, van niets anders wilde weten dan van Christus en dien gekruist”!

“Laat ons God danken, dat Hij te midden van zoo vele ijdele en des kruises vijandige stemmen, ook stemmen des kinderlijken maar opregten geloofs doet hooren en dat Hij nog zoo velen in zijne gemeente alhier en in Nederland bijeen verzameld houdt”, aldus de schrijver. Een vervolg blijft niet uit. Ruim een maand later wacht het eerste beroep uit het even zuidelijk van zijn geboorteplaats gelegen Amstelveen. Ook vandaar wordt een tweede poging ingezet. Eerst wacht in Oud-Alblas nog de doop van drie Joodse zusters, een plechtigheid die opnieuw landelijke bekendheid krijgt.

Sinterklaas

Overigens begrijpt niet iedereen waarom de beminde prediker net als zijn collega's in een toga op de preekstoel verschijnt. Dat levert de nodige bespottingen op en zelfs de vergelijking met sinterklaas. Ondertussen melden zich meer gemeenten met een beroepingsbrief. Het Zeeuwse Nieuwerkerk, weer een gemeente uit Gelderland: Oosterbeek. Er wordt toch weer met het hoofd geschud. Gaast-Ferwoude moet ook verder zoeken. Het zesde beroep wordt instemmend aangenomen. Het wordt toch weer Gelderland, de tot nu toe niet genoemde grote gemeente van Putten. Het zielental overtreft alle voorgaande gemeenten, toch zal hij het er in z'n eentje moeten gaan regelen, nadat het afscheid op 4 november 1855 met de tekst “Kinderkens het is de laatste ure” heeft plaats gevonden.

Consulent Samuel Johannes de Hoest uit Nijkerk verricht een week later de bevestiging. Vervolgens legt Knap dezelfde tekst als zo'n twintig jaar terug in Aarlanderveen voor. Het werkterrein inclusief de Oude Kerk blijkt voor hem te groot. Het lijkt daarom een zegen dat binnen een jaar zowel Bergschenhoek als ook Opheusden een poging ondernemen hem over te halen. Beide gemeenten worden toch voor de eer bedankt. Deze laatste Gelderse gemeente laat het er niet bij zitten en onderneemt een nieuwe poging. Er zijn ook al zeven predikanten voor die tijd aangeschreven geweest. De eerder genoemde Becking zelfs twee keren. Wie weet zal een herhaling nu wel het fel begeerde ja-woord opleveren. Dat gebeurt tegen een jaarsalaris van maar liefst tweeduizend gulden. De Oude Kerk van Putten stroomt op woensdag 4 maart 1857 vol. De prediker

vraagt aandacht voor Jezus' woord: "De ure is gekomen". Het betreft voor het eerst een verandering binnen de provincie. Vier dagen later volgen dan ook reeds de bevestiging en intrede in de negende standplaats. Daarbij maakt hij de vergelijking met Filippus die in Samaria "Christus predikt". Ds. Jacob van der Werff uit Kesteren heeft vooraf als consulent de bevestigingsdienst geleid. Het blijkt niet echt te klikken tussen gemeente en predikant. Z'n kinderen ervaren dat de voorganger zich stoort aan het grote verschil tussen leer en leven van de gemeenteleden. Nog geen negen maanden later is de gemeente voor de afscheidsdienst bijeen. De predikant vraagt aandacht voor een verzuchting van Mozes "Dat de HEERE een man stelle over deze vergadering" (Numeri 27: 15-17).

Bevestiging zoon

Ds. Knap weet zich naar de tweede predikantsplaats van de Scheldestad Vlissingen gedirigeerd. Het eerste en enige beroep in de zomer van 1857 komt vanuit die gemeente. De speurtochten voor een opvolger van de overleden Lodewijk Gerhard Theodoor Creutzberg lopen niet zo voorspoedig. De vijfde poging eindigt in het Gelderse Opheusden. Het is wel de eerste keer dat Knap zich in het hachelijke avontuur stort van de samenwerking met een collega. Deze dr. Johannes Justus van Toorenenbergen verricht op 6 december de bevestiging. Knap doet intrede met de zegengroet uit Openbaring 1 (vers 4b-6). In de familiekring wisselen blijde en droevige momenten elkaar af. Pa Knap bevestigt zijn zoon Christoffel in zijn eerste gemeente Gerkesklooster. In de bevestigingsdienst klinkt meteen de opdracht door: "Doch wij prediken u Christus". Enkele maanden later komt mevrouw Catharina Knap reeds op 52-jarige leeftijd te overlijden. Een blijde gebeurtenis meldt zich daarna wanneer in het gezin van Jan Jacob (jr.) zodra er een kleindochter wordt geboren.

Bij dit alles melden zich een drietal gemeenten met een beroepingsbrief bij de pastor. Het betreffen het Zeeuwse Poortvliet, het schitterend gelegen Renkum-Heelsum en uiteindelijk een eerste poging vanuit de provincie Groningen, het circa tweehonderd zielen tellende Losdorp. Dat beroep in de vacature van Jan Hendricus Guldenarm wordt in de zomer van 1859 aangenomen. Voor het eerst laat de verhuizing wel lang op zich wachten. Een "langdurige en gevaarlijke ziekte" beletten de overstap naar de elfde standplaats. Eerst op 26 februari 1860 klinkt de afscheidspraak over Hebrëën 13: 20-21.

Twee weken later verricht consulent Rutger Adolf Benthem Sijpkens uit het naburige Spijk, oud-predikant van Elspeet, de bevestiging. Knap gaat van start met Handelingen 9: 20a. Als dorpspredikant weet hij zich hier op z'n plek. Ook in vervolg op de watersnood van 1861 in het Zuiden des lands verschijnen van zijn hand weer zogeheten tijdredes. Dat zijn boodschap met instemming wordt gelezen, blijkt ook snel door de komst van bijzondere hoorders in het

kerkgebouw.

Woudsend unaniem

In het Groningse Westerlee-Heiligerlee wil de kerkenraad een ander geluid dan dat van de Groninger richting laten klinken. Het alom bekende Nijkerk ziet in de Groninger predikant een goede voorganger voor de derde predikantsplaats. Heeg denkt terug aan goede herinneringen en hoopt op een vervolg en het Brabantse Giessen-Rijswijk zoekt een opvolger voor de naar Staphorst vertrokken Geert Landweer. Alle vier gemeenten worden een jaar na de intrede voor de eer bedankt.

Als vijfde in de rij wordt hij, na onder andere de bekende Alphonse Pierre Antoine du Cloux, benaderd door Woudsend. Het is de tweede keer dat deze gemeente zich meldt en nu zelfs unaniem, zo maakt hij z'n gemeente op 22 maart 1862 bekend. De gevoelens van de hoorders zijn duidelijk: "Moge hij, in wiens arbeid wij ons nu ruim twee jaar verheugen, weder geleid worden tot het besluit om bij ons te blijven! Het verloopt anders.

De beslissing laat langer op zich wachten. Niets staat nu de overtocht naar de Friese gemeente in de weg. Knap heeft er als consulent de nodige voetstappen staan en kijkt nog regelmatig naar het zilveren aandenken. De herinneringen aan die ingrijpende tijd en de roep te komen klinken zodanig dat hij op 55-jarige leeftijd besluit met zijn kinderen naar de twaalfde gemeente af te reizen.

Op 25 mei neemt hij voor de laatste keer afscheid. Het klinkt ook al wat door in de keuze van de tekst, voor het eerst een woord van Salomo: "Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt allen mensen". De eerste junidag wordt voor hervormd Woudsend wel zeer bijzonder. Na de bevestiging door consulent Hermanus Johannes Petrus van der Linden uit Heeg verbindt Knap zich met de bijzondere verklaring van Paulus aan zijn laatste gemeente: "Mij, den allerminste van al de heiligen, is deze genade gegeven, om onder de heidenen door het Evangelie te verkondigen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus".

Dat zal hij er nog een kleine drie jaren gaan doen. Het is zondags een drukte van belang zelfs bij de herbergen als de rijtuigen van her en der arriveren. Het heet wel dat Knap wat leunend op de preekstoel z'n hoorders gedurende enkele uren weet te boeien.

— Een bericht, betreffende de beroepen door den predikant **Knap** ontvangen, uit de Amsterdamsche courant overgenomen en in ons vorig nummer onder Kerk- en schoolnieuws medegedeeld, schijnt verre bezijden de waarheid te zijn. De heer J. J. **Knap** is, naar ons thans van goederhand welwillend wordt medegedeeld, niet bij herhaling maar nu voor de eerste maal als predikant te **Woudsend** gevestigd. De beroepen die hem van verschillende gemeenten te beurt vielen waren de volgende: 1829 Valkenburg *; 1831 Heerde *; 1835 Aarlanderveen *; 1836 twee maal te Hellevoetsluis; 1838 Zwartsluis; 1839 Genemuiden; 1840 's Grevelin Kapelle, Oosterwolde en Woudsend; 1842 Vollenhove en Doornspijk *; 1843 Balk en Staphorst; 1844 twee maal te Veen, eens te Ylst, twee maal te Pijnaard en Heijningen *, en eens te Doornspijk; 1845 Meliskerke, twee maal te Pijnaacker, eens te Axel en te Heeg *; 1847 Nichtevecht; 1848 Veenendaal; 1849 Oldebroek; 1850 Koudekerke; 1852 Garjp en Suameer, Oud-Loosdrecht, drie maal te Oud-Alblas *; 1853 Amstelveen; 1854 Amstelveen, Nieuwerkerk, Oosterbeek; 1855 Gaast en Torwoude, Purten *. 1856 Bergschenhoek, Opheusden *; 1857 Vlissingen *, 1858 Poortvliet; 1859 Renkum en Heelsum, Losdorp *; 1861 Wester en Heiligerlee, Nijkerk, Heeg, Rijswijk; 1862 **Woudsend** *.

De met * gemerkte zijn door hem aangenomen en bedragen 12, de afgewezene 39, alzoo 51 beroepen, welke in het bericht uit **Woudsend** dus meer dan verdubbeld zijn.

Uit de Middelburgsche Courant van 31 juli 1862

Landelijk gedoe: 107 beroepen

Verslagen in de landelijke pers over de intrede krijgen een akelig staartje. Er verschijnt een uit Woudsend afkomstig bericht in de Amsterdamsche Courant waarin melding wordt gemaakt van het feit dat Knap opnieuw bij hen werkzaam is. Daaraan wordt toegevoegd dat hij “zeker meer beroepingen op zich heeft vereenigd dan ooit eenig predikant”. Om dat te onderbouwen wordt het getal van 107 genoemd, waarvan er twaalf zijn aangenomen, aldus de redacteur van de Middelburgsche Courant op 29 juli 1862. De Friesche Courant neemt het een dag later over en benadrukt nog eens “zegge honderd en zeven”. Ook de Leidsche Courant en andere bladen uit het centrum van ons land nemen het zonder enig spuurwerk gretig op.

Slechts enkele dagen later komt een anoniem persoon uit Zeeland aan het woord die tot een heel ander getal komt. Het wel en wee rond de dominografie wordt reeds dan op de voeten gevolgd. De schrijver komt tot een totaal van 51 beroepen. Daarbij ziet hij de roepstemmen uit de Afscheiden gemeenten van Axel-Terneuzen en Zwolle, de verzoeken van Nieuwkoop en Ommen en de herhaalde uitnodiging van Opheusden over het hoofd. Weer volgt een stroom van vermeldingen over de onjuistheid van de honderd plus zeven.

In de Friesche Courant wordt ruim een maand later nog wel bericht dat het getal van 107 juist is en de correspondent goed is ingelicht. Die melding klinkt niet

echt door in den lande en wordt ook niet nader onderbouwd. Het blijft bijzonder dat het genoemde getal van lieverlee is uitgebreid naar honderdzeventien. Dat zou betekenen dat er in Woudsend nog tien beroepen aan de stapel zijn toegevoegd. Er komt er echter nog één. Blijkbaar is hierbij de nul door het getal één vervangen. Dat is dus echt te veel van het goede. Na de trektochten door maar liefst zes provincies doet het Utrechtse Polsbroek op 26 januari 1865 een poging hem daarheen over te halen. Tevergeefs, zo komt een maand later naar buiten.

Montfoort nog?

Ondertussen heeft de predikant een bewogen jaar achter de rug. Ook zijn twee oudste dochters stappen in het huwelijksbootje. Evenwel overlijdt de echtgenoot van de tweede binnen een maand op slechts 29-jarige leeftijd zeer plotseling. Zo vergaat het vader Knap op woensdag 29 maart 1865 evenzo, zij het bijna dertig jaren ouder. Berichten getuigen dat hij voorgaande dagen nog met zijn huisbezoeken doende is geweest. De voorafgaande dinsdagavond wordt zijn naam nog genoemd voor een mogelijk beroep van Montfoort. Even tevoren heeft Philippus Samuël van Ronkel van Maasland als nummer acht afwijzend gereageerd. De keuze valt op Jacob Adolph Ruijs uit Putten. De belangstelling voor Knap overziende blijft het bijzonder dat er geen beroepen uit Elspeet, Wemeldinge, Harderwijk, Nunspeet en Arnemuiden op hem zijn uitgebracht. Hij is aldaar immers bij herhaling in beeld geweest.

Ook van zijn heengaan wordt met een zinspeling op zijn bijzondere naam uitgebreid verslag gedaan. “Een gemoedelijk en ernstig prediker, een trouwe herder, een deelnemend vriend. Voor wie hem kenden was het niet bevreemdend dat nog zulk een tal van andere gemeenten hem begeerden, want had zijn naam een goede klank, men behoefde slechts met hem om te gaan om te weten met hoeveel regt dit alzo was”, aldus de correspondent uit Woudsend. Hij vraagt ook aandacht voor de laatste woorden van de prediker: “Dank trouwe Vader, eeuwig dank en eere; Uw welbehagen geschiede! Mijn Koning en mijn God”. De begrafenis volgt op maandag 3 april. Een getal van 24 leerlingen draagt de baar naar het graf. Ringcollega Abraham Dirk Thuijn de Ligny uit IJlst en zoon Christoffel spreken woorden bij het graf. Daar brengen ook alle predikanten uit de ring IJlst, waarvan Knap voorzitter was, de laatste eer.

Samengekomen in de kerk spreekt de eerder genoemde Van der Linden vertroostend en vermanend. Hij komt op 9 april opnieuw naar Woudsend om de gebruikelijke lijkrede uit te spreken. Daarvoor kiest hij Jezus’ kruiswoord: “Het is volbracht”.

Beroepen uitgebracht op ds. J.J. Knap in chronologische volgorde:

Nieuwkoop	02-06-1829
Valkenburg (Z-H.)	10-06-1829
Heerde	14-12-1831
Aarlanderveen	03-12-1835
Hellevoetsluis	28-07-1836
Hellevoetsluis (2 ^e keer)	11-08-1836
Zwartsluis	05-07-1838
Genemuiden	12-12-1839
Grevelduin-Capelle	19-05-1840
Oosterwolde (Gld.)	28-07-1840
Woudsend	16-08-1840
<i>Vollenhove</i>	02-06-1842 > eerst aan
Axel-Terneuzen (afgescheiden gemeente)	??-??-1842
Zwolle (afgescheiden gemeente)	??-??-1842
Doornspijk	02-11-1842
Balk	31-07-1843
Staphorst	13-12-1843
Veen	18-01-1844
Veen (2e keer)	??-02-1844
IJlst	10-04-1844
Fijnaart	12-04-1844
Fijnaart (2^e keer)	??-05-1844
Doornspijk	30-09-1844
Meliskerke	01-05-1845
Pijnacker	06-07-1845
Axel	05-08-1845
Heeg	10-08-1845
Pijnacker (2e keer)	14-08-1845
Nigtevecht	03-11-1847
Veenendaal	01-12-1848
<i>Oldebroek</i>	07-11-1849 > eerst aan
Koudekerke	12-02-1850
Garijp-Suameer	05-04-1852
Oud-Loosdrecht	21-08-1852
Oud-Alblas	26-08-1852
Ommen	??-09-1852
Oud-Alblas (2 ^e keer)	29-09-1852
Oud-Alblas (3^e keer)	20-12-1852
Amstelveen	02-12-1853

Amstelveen (2 ^e keer)	03-02-1854
Nieuwerkerk	12-09-1854
Oosterbeek	23-11-1854
Gaast-Ferwoude	15-05-1855
Putten	04-09-1855
Bergschenhoek	02-10-1856
Opheusden	02-10-1856
Opheusden (2^e keer)	??-11-1856
Vlissingen	05-08-1857
Poortvliet	29-07-1858
Renkum-Heelsum	08-03-1859
Losdorp	??-07-1859
Westerlee-Heiligerlee	25-03-1861
Nijkerk	11-04-1861
Heeg	??-05-1861
Giessen-Rijswijk	11-09-1861
Woudsend	??-03-1862
Polsbroek	26-01-1865

Beroepen uitgebracht op ds. J.J. Knap in alfabetische volgorde:

Aarlanderveen	03-12-1835
Amstelveen	02-12-1853
Amstelveen (2e keer)	03-02-1854
Axel	05-08-1845
Axel-Terneuzen (afgescheiden gemeente)	??-??-1842
Balk	31-07-1843
Bergschenhoek	02-10-1856
Doornspijk	02-11-1842
Doornspijk	30-09-1844
Fijnaart	12-04-1844
Fijnaart (2e keer)	??-05-1844
Gaast-Ferwoude	15-05-1855
Garijp-Suameer	05-04-1852
Genemuiden	12-12-1839
Giessen-Rijswijk	11-09-1861
Grevelduin-Capelle	19-05-1840
Heeg	10-08-1845
Heeg	??-05-1861
Heerde	14-12-1831
Hellevoetsluis	28-07-1836
Hellevoetsluis (2e keer)	11-08-1836
IJlst	10-04-1844
Koudekerke	12-02-1850
Losdorp	??-07-1859
Meliskerke	01-05-1845
Nieuwerkerk	12-09-1854
Nieuwkoop	02-06-1829
Nigtevecht	03-11-1847
Nijkerk	11-04-1861
Oldebroek	07-11-1849 > eerst aan
Ommen	??-09-1852
Oosterbeek	23-11-1854
Oosterwolde (Gld.)	28-07-1840
Opheusden	02-10-1856
Opheusden (2e keer)	??-11-1856
Oud-Alblas	26-08-1852
Oud-Alblas (2e keer)	29-09-1852
Oud-Alblas (3e keer)	20-12-1852
Oud-Loosdrecht	21-08-1852
Pijnacker	06-07-1845
Pijnacker (2e keer)	14-08-1845
Polsbroek	26-01-1865
Poortvliet	29-07-1858
Putten	04-09-1855
Renkum-Heelsum	08-03-1859
Staphorst	13-12-1843

Valkenburg (Z-H.)	10-06-1829
Veen	18-01-1844
Veen (2e keer)	??-02-1844
Veenendaal	01-12-1848
Vlissingen	05-08-1857
Vollenhove	02-06-1842 > eerst aan
Westerlee-Heiligerlee	25-03-1861
Woudsend	16-08-1840
Woudsend	??-03-1862
Zwartsluis	05-07-1838
Zwolle (afgescheiden gemeente)	??-??-1842

Aantal beroepen per provincie:

Gelderland:	11
Zuid-Holland:	11
Friesland:	8
Zeeland:	7
Noord-Brabant:	6
Overijssel:	6
Utrecht:	4
Groningen:	2
Noord-Holland:	2

Aantal gemeenten per provincie die Knap op de nominaties
plaatsten:

Zuid-Holland:	19
Gelderland:	16
Zeeland:	14
Friesland:	6
Overijssel:	6
Utrecht:	6
Groningen:	4
Noord-Brabant:	4
Noord-Holland:	3
Drenthe:	2